

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

Capvt X. Contra compulsionem impudenter nimis proferri beatum
Augustinum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

732 DE CHRISTIANA LIBERTATE
tilis vel inuitus abstineat à sacrificando idolis, quàm
vt sacrificet? aut, vt vel inuitus quispiam templum aut
scholas adeat Catholicas, salubriter erudiendus, quàm
vt magistros erroris audire, & schismati communica-
re pergat, in æternum à Christo separandus? Qua de
causa, Iudæorum melior conditio fuit quàm Gentilium
quorum illi sub Lege erant, more seruatorum: hi sine le-
ge viuebant, licentia perditorum. Fuit enim vtilior il-
la Iudaica, licet seruilis & carnalis, observatio Legis,
quàm eiusdem aperta transgressio. Ideoque illi proprie,
hi longè fuisse dicuntur: propterea quòd illos cõue-
tudo seruandæ exterius Legis, veraci, quæ per gratiæ spi-
ritum est, obseruationi viciniore redderet: hos sceler-
ratè & impiè viuendi consuetudo longiùs remoueret.
Eam ob rem filius prodigus, qui Gentium personam
præferebat, vnus è mercenariis esse præoprauit: quo-
rum conditionem, quamuis Deo propter hæc terras
seruiebant, longè anteponebat suæ.

CAPVT X.

*Contra compulsionem impudenter nimis profertur
beatum Augustinum.*

ID CIRCO etiam beatus Augustinus non
quòd quisque cogatur, quàm quo quisque cog-
tur, attendendum esse dixit. Si enim bonum sit quod
agere quispiam compellitur, potest ea compulsio et
ctum habere salutarem: fierique potest, vt qui intra
compellebatur inuitus, postea repererit propter quod
se introisse lateret. Donatistis quidem ipsis quantum
legibus Principum terreri, & schisma metu deserere,
atque ad Ecclesiæ Catholicæ communionem compelli
profuerit, testis est compluribus locis idem ille Augu-
stinus: qui tamen non nesciebat fidem voluntatis esse
non necessitatis: nec ignorabat, quod ipse docebat, no-

minem nisi volentem esse crediturum. Sed cum hoc
 probè teneret, tamen ad Ecclesiæ Catholicæ tanquam
 matris sinum compelli filios deferrores, atque ad eius
 utilem disciplinam adstringi, eò conferre id posse, ut
 animus quoque corrigeretur atque sanaretur, & ratio-
 ne perspiciebat, & Pauli exemplo, qui sic conuersus
 est, docebat, & experientia propè quotidiana com-
 probabat. Cumque perpetuò illud occinerent Dona-
 listæ, inuitos ad veritatem non esse cogendos: erratis,
 inquit, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei, qui
 nos volentes facit, dum coguntur inuiti. Nunquid
 enim pœnitentiã Ninivitæ inuiti egerunt, quia id Rege
 compellente fecerunt? Iam enim Propheta iram
 Dei vniuersæ ciuitati, eam triduo perambulans, præ-
 nunciauerat. Quid igitur opus erat regio imperio, ut
 humiliter supplicaretur Deo, qui non intuetur ora, sed
 corda, nisi quia erant in eis quidam, qui nec curarent,
 nec crederent prædicta diuina, nisi territi potestate ter-
 rena? Hæc Augustinus, aliaque cõplura, libro secun-
 do contra Gaudentium. Qui & epistola 48. perspicuè
 docet, quàm vtile fuerit ad Donatistarum correctio-
 nem, cum doctrina terrorem adiungere. Si enim terre-
 rentur, inquit, & non docerentur, improba quasi do-
 minatio videretur. Sed rursus, si docerentur, & nõ ter-
 rentur, vetustate consuetudinis obdurati, ad cape-
 lendam viam salutis pigrius mouerentur. Hæc ille, &
 alia consequentibus verbis eodem spectantia. Quo-
 circa non satis intelligo, qua vel imprudentia vel im-
 pudencia, vel studio fallendi eos qui Augustinum in-
 specturi non essent, iste nobis protulit ex libro secun-
 do Retractationum capite quinto, quod dicit ille se ali-
 quo in libro scripsisse, non placere sibi vllius secularis
 potestatis imperu schismaticos ad cõmunionem vio-
 lenter arctari: cum hoc ipsum ibi retractarit, subiūxe-
 ritque continuò, hoc sibi tunc non placuisse: quia
 non-

Cap. 17.

Lib. priore cõ-
 tra partem
 Donati.

*Lib. 1 Retract.
cap. 13.*

*Plinius in
Panegyrico.*

nondum expertus esset, vel quantum malieorum auderet impunitas; vel quantum eis in melius mutandis conferre posset diligentia disciplinæ. Itaque & illud retractavit, quod dixerat in libro de vera religione, nihil egisse Christum vi, sed omnia suadendo & monendo. Non mihi occurrerat, inquit, quod vendentes & euentes eiecerat de templo. Nec enim sic laudari voluit Christus, quomodo homo quidam inter homines, princeps ab homine subdito, humana potius adulatione quàm veritate laudatus est, quod homines sic bonos faceret, ne coëgisse videretur. Quod verò idem Augustinus doceat, in errantes non esse sæuendum, quis non protinus amplectatur? quis non statim animaduertat, quantum differant, pœnis propositis ad bonum compellere, & sæuire? animum enim à cōmiseratione alienū, sæuitia significat: ideoque non modò in errantes, sed ne in facinorosos quidem vlllos, bono iudicio vnquam sæuendum. Non enim iustitia crudeliter exercenda est, sed eo prorsus animo, vt qui eam exercet in hominem, seipsum quoque hominem esse meminerit. Non est prudentis (ait Seneca) errantes odire: alioqui ipse sibi odio erit. Cogitet quàm multum contra bonum morem faciat, quàm multa ex his que egissent veniam desiderent; iam irascetur etiam sibi. Nemo vnquam, inuenitur qui se possit absoluerè, quique in nocentem se dicat, respiciens testem conscientiam. Dicimus hoc idem melius ex Euangelio, vbi Dominus accusatores adultetæ ad sui considerationem reuocans dicit: Qui sine peccato est vestrum, primus in illum lapidem mittat. nō quòd secundum Legem animaduerti nolleret in adulteras, sed quia vellet ipsos accusatores & iudices sui ipsorum meminisse, seque ipsos cogitare esse peccatores, vt iustitiam in alios necessitatem, non sæuendo exerceant, sed humana commiseratione adhibeant. Nam sic cogitata infirmitate communi,

muni, inquit Augustinus epistola 54. & accusatorius dolor, & iudicatorius rigor frangitur: sic cadit sæuitia, tremente conscientia. Neque enim ille ipse Seneca ira mitem & paternum animum voluit præstari peccantibus, vt non interdum vis admoueretur ad scelerum repressionem. Quinimo corrigendus est, inquit, qui peccat, & admonitione & vi, & molliter & asperè, meliorque tam sibi quàm alijs faciendus, non sine castigazione, sed sine ira. Et quoniam idem animaduvertebat, nonnullos sic in suis obduruisse nequitijs, vt sibi meliores effici non possent; dicit libro primo de clementia: In vindicandis peccatis hæc tria securam esse Legem, quæ Princeps quoque sequi debeat: aut vt eum quem punit, emendet: aut, vt pœna eius cæteros meliores reddat: aut sublatis malis, securiores cæteri viuunt. Hæc igitur in pœnis irrogandis qui sequitur, non odio senuit, sed misericorditer potius consulit. Melius enim est erudiri in virga patris, quàm in blandimento perire prædonis. Sunt autem rabies, sæuitia, crudelitas, furor, & similes affectus, vt idem ait, iræ & odij comites: quibus vitij maximè iudices vacuos esse deceat. bene ergo diuus Augustinus non ait: Illi vos castigent ac puniant (nam castigatos punitosque fuisse Manichæos & exilijs & morte interdum, satis cognitum est) sed illi in vos sæuiant, qui nesciunt cum quo labore verum inueniatur, & quàm difficile caueantur errores. Illi in vos sæuiant, qui nesciunt quanta difficultate sanetur oculus interioris hominis, vt possit intueri Solem suum; non istum quem vos colitis caelesti corpore, oculis carneis & hominū & pecorum fulgètem atque radiantem, sed illum de quo scriptum est per Prophetam: Ortus est mihi Sol iustitiæ: & de quo dictum est in Euangelio: Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Illi in vos sæuiant, qui nesciunt quibus suspirijs & ge-

*Aug. contra
epistolam Euz
damenti.*

& gemitibus fiat, vt ex quantulacunque parte possit intelligi Deus. postremò illi in vos sæuiant, qui nullo tali errore decepti sint, quali vos deceptos vident. Hæc igitur Augustini verba sæuitiam damnant, quam & nos improbamus; quæ eorum est propriè, quos nulla tangit misericordia erga errantes. quam quidem misericordiam gignere facillè possit eorum aliquid, quæ dicit Augustinus nesciri seu non considerari à sequentibus. An propterea relinqui voluit errandi libertatè, quia difficile cauentur errores? aut non castigari & puniri qui Deum nesciunt, & duo prima rerum principia statuunt, & solem hunc corporeum adorant, quia magnis suspirijs & gemitibus agendum sit, vt aliquanta ex parte intelligatur Deus? Id si voluit, non erunt puniendi adulteri, non homicidæ, non falsi testes, non alij scelerati: quia non errores modò cauere difficile sit, verum etiam concupiscentiam, præsertim consuetudine roboratam, & insurgentes passionum motuum superare; magnisque suspirijs & gemitibus agendum sit, vt nulla nos cupiditas transuersos agar. Denique sæuire, hoc est, vt tu interpretaris, punire & animaduertere non debent in deceptos, nisi qui similiter decepti non sint: non debuit Apostolus Paulus errantes & deceptos quosdam sui temporis hæreticos seu ludæizantes, seu alios, satanæ tradere, quæ pœna grauissima est: quia deceptus ipse errore fuerit, magna quoque & graui ignorantia laborarit: non licebit Principi vel punire delicta, nisi nihil antea ipse deliquerit. Absurda vides esse quæ scribit Augustinus, si tam absurda intelligantur, vt in eos qui erroribus decepti sint, prohibeant iustis ac legitimis pœnis animaduertere. Si ergo non illis efficitur hoc, vt nefas sit errantes punire, sed sæuire dumtaxat inclementer in deceptos, quæ iam dices? Nimirum suspicor eò te iturum, vt noster dicas nõ punire, sed sæuire, cur ergo? quia sanguis

de corpore? sed pœna hæc vsurpatur In homicidas, in quos tamen inclementer sæuire non licet: an quia terreatur ignibus incorrigibiles? sed afficiuntur hoc supplicio varij scelerum patratores, quibus tu parcendum ab hoc supplicio non arbitreris. Si ergo non sæuiunt in hæreticos nostri propter supplicij genus, quasi id non queat vllis fontibus citra sæuitiæ notam irrogari: restat vt illos sæuire dicas, quia aut hæresis nullum sit crimen, aut non sit morte plectendum. Qua in causa si quis tibi hoc ex aduerso negauerit, probaueritque hæresim & crimen esse, & id quidem morte dignum, nihil te sic etiam diui Augustini verba adiuuerint: qui sæuire dumtaxt prohibet, nec definit vtrum mortem inferendo sæuiatur.

CAPVT XI.

Hæresis crimen frustra extenuari, ne supplicio dignum videatur, quia sit erroris peccatum.

VEHEMENTER autem tu contendis, vt persuadeas hæresim non esse puniendam morte, quamuis nihil adferas argumenti, in quo dissoluendo sit elaborandum. Quin etiam futiliter & ineptè erroris peccatum extenuas, cùm sic ais: [Non ego hîc homicidas aut adulteros, cæterosque eius generis maleficos defendo: scio magistratui contra tales datum esse diuinitus gladium. sed propter intelligentiam locorum Scripturæ, de quibus nondum certò constat (si enim cõstaret, disputari desijisset: nec vllus tam insanus esset, qui mori sustineret, quo rem certâ negaret) propter errores, inquã, (nã si hic peccatur, errore peccatur: cùm nulla inde sequatur vtilitas, aut voluptas, aut honos, sed contrã) propter hæc, inquã, tam multos, & in præsentia ferro in nostris ditionibus, & in posterum libris toto orbe in perpetuum interfigi; hoc verò eiusmodi est, vt qui id nõ deploret, eũ hominis pectus habere